

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Тетяна СЛІПЕНЮК, 1996 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2019 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», де здобула кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр спеціальність «Право», працює помічницею судді Одеського окружного адміністративного суду, у 2021 році вступила до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія», виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса, від 04.07.2025 р. № 2082-10, у складі:

Голови разової Лариси АРКУШ, докторки юридичних наук, професорки, спеціалізованої завідувачки кафедри криміналістики, детективної та оперативно-вченої ради розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: Юрія АЛЕНІНА, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Віктора ЗАВТУРА, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: Оксани КАПЛІНОЇ, докторки юридичних наук, професорки, завідувачки кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Олени МАРЧЕНКО, кандидатки юридичних наук, доцентки кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ,

на засіданні «21» серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Тетяні СЛІПЕНЮК на підставі публічного захисту дисертації «Зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Олександр ТОРБАС, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням

зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі і конкретизується в одержаних наукових результатах, які виносяться на захист, зокрема:

уперше:

- сформульовано авторське визначення поняття «зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі» як специфічного виду правової поведінки представників сторони обвинувачення, спрямованого на реалізацію нормативно-закріплених процесуальних повноважень в межах, визначених законодавчими приписами, однак всупереч їхньому прямому призначенню, що завдає шкоду правам, свободам та інтересам інших суб'єктів, а також суперечить завданням кримінального провадження;

- визначено систему ознак зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі: наявність у представників сторони обвинувачення передбачених законом процесуальних повноважень, які можуть бути предметом зловживання; мета даних зловживань полягає в обмеженні прав інших учасників кримінального провадження або ускладненні їхньої реалізації; відсутність формальних ознак порушення конкретних приписів чинного кримінального процесуального законодавства; умисність реалізації процесуальних повноважень поза межами, встановленими чинним кримінальним процесуальним законодавством; заподіяння шкоди правам, свободам та інтересам інших учасників кримінального провадження; наявність причинно-наслідкового зв'язку між діями, які вчиняються в ході зловживання процесуальними повноваженнями у кримінальному процесі, й наслідками, які вони обумовлюють;

- виділено етапи історичного розвитку українського законодавства щодо врегулювання зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі: 1) перший етап (поч. Х – серед. XVIII ст.) – зародження окремих норм, спрямованих на протидію та попередження зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення, які мали фрагментарне закріплення в пам'ятках права, що поширювались на українських теренах; 2) другий етап (кін. XVIII ст. – поч. XX ст.) – формування засад використання процесуальних повноважень уповноваженими особами під час здійснення кримінального провадження, зловживання процесуальними повноваженнями у кримінальному процесі отримують пряму нормативну заборону у кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві; 3) третій етап (з 1922 р. – по 1991 р.) – нормативне визначення широкого кола процесуальних повноважень представників сторони обвинувачення без закріплення законодавчої заборони щодо зловживання процесуальними повноваженнями у кримінальному процесі. 4) четвертий етап (з 1991 р. – по нинішній час) – формування системи процесуальних повноважень, яку представників сторони обвинувачення зобов'язано реалізовувати законно й добросовісно, без прямого закріплення неприпустимості зловживання процесуальними повноваженнями у кримінальному процесуальному законодавстві, однак з відображенням дієвих механізмів запобігання й протидії останнім;

- запропоновано авторське визначення терміну «стандарти ЄСПЛ щодо запобігання та протидії зловживань процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі» як сукупності визначених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та відображених у практиці ЄСПЛ норм і критеріїв, які являють собою мінімально обов'язкові вимоги, спрямовані на попередження й протидію зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі шляхом забезпечення ефективності, прозорості та справедливості кримінального провадження;

- аргументовано, що до системи стандартів ЄСПЛ щодо запобігання та протидії зловживань процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі відносяться: стандарт дотримання принципів гуманності та поваги до особистості людини, стандарт законності, обґрунтованості та достатності підстав для застосування заходів обмеження свободи та особистої недоторканності, стандарт забезпечення базових (мінімальних) прав осіб для дотримання рівності сторін та змагальності кримінального процесу, стандарт забезпечення приватності від неправомірних втручань в права людини поза межами кримінального провадження, стандарт належної та добросовісної реалізації процесуальних повноважень;

- сформульовано теоретично обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін і доповнень до КПК України для усунення недоліків і прогалин, які є передумовами для зловживань процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення;

удосконалено:

- наукові уявлення про сутнісне наповнення доктрини зловживань у праві як комплексного поєднання зловживання правом та зловживання процесуальними повноваженнями;

- концептуальні положення щодо розуміння правової природи зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі як соціально-шкідливої правомірної поведінки;

- систему підстав для класифікації зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі, зокрема, об'єкта, який зазнає шкоди; стадії кримінального провадження; ступеня впливу на кінцевий результат здійснення кримінального провадження; форми діяння; наслідків зловживання процесуальними повноваженнями; мотиву; складу представників сторони обвинувачення; рівня латентності;

- концептуальні положення про механізми запобігання та протидії зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення, які розподілено на дві групи, що різняться між собою своєю правовою природою: процесуальні (нормативні обмеження, що закріплені в КПК України й спрямовані на законну та добросовісну реалізацію процесуальних повноважень представниками сторони обвинувачення без порушень прав людини, прокурорський нагляд, судовий контроль, кінцева оцінка судом процесуальних дій / рішень представників сторони обвинувачення в судовому акті) та позапроцесуальні (дисциплінарна відповідальність);

- пропозиції щодо необхідності внесення системних змін до Законів України «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Бюро економічної безпеки» та «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо уніфікації законодавчих вимог здійснення громадського контролю за представниками сторони обвинувачення, а також визначення правового статусу та повноважень Ради громадського контролю при цих органах;

набуло подальшого розвитку:

- напрацьовані теоретико-правовою наукою знання про передумови зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі, серед яких: наявність прогалин у законодавстві або недостатня чіткість правової регламентації тих чи інших суспільних відносин; суперечність приватних та публічних інтересів представників сторони обвинувачення; деформованість правової свідомості уповноважених осіб сторони обвинувачення; відсутність нормативного закріплення неприпустимості зловживань; наявність у представників сторони обвинувачення дискреційних повноважень щодо здійснення кримінального провадження;

- наукові положення щодо системи способів зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення на різних стадіях кримінального провадження, елементи якої згруповано за окремими напрямками;

- твердження щодо необхідності посилення громадського контролю за діяльністю представників сторони обвинувачення, зокрема, з урахуванням досвіду держав англосаксонської та романо-германської правових систем, як інституту, який надає змогу громадянам відстежувати як саме уповноважені особи використовують свої повноваження, чи діють відповідно до закону, належно й добросовісно та чи враховують інтереси громадян, особливо за фактами кримінальних правопорушень, які мають суспільний резонанс;

- доктринальні напрацювання щодо забезпечення морально-правового аспекту добросовісного використання процесуальних повноважень стороною обвинувачення у кримінальному процесі в контексті мотиваційної сторони діяльності уповноважених осіб сторони обвинувачення та таких її складників як захопленість своєю професією, прагнення захисту прав та свобод осіб та задоволення матеріальних потреб;

- пропозиції щодо необхідності імплементації в кримінальне процесуальне законодавство України досвіду Канади в контексті закріплення механізму перевірки судом тривалості судового розгляду у разі здійснення останнього понад 30 місяців.

Під час публічного захисту дисертантка продемонструвала, які саме результати наукового дослідження отримано вперше, які удосконалено, та які набули подальшого розвитку.

За результатами обговорення члени разової спеціалізованої вченої ради визнали, що вказані результати є такими, що дійсно містять наукову новизну та є репрезентативними відповідно до даного наукового дослідження, а також

виконують наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального процесу та інших суміжних галузей права та науки.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 16 наукових публікацій, у тому числі у 4 статті у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 стаття у закордонному виданні, проіндексованому у науково метричній базі даних SCOPUS та 10 тез доповідей на науково-практичних конференціях та 1 статтю, опубліковану в журналі «International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs»:

Сліпенюк Т.М. Зловживання процесуальними повноваженнями окремими суб'єктами кримінального процесу в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 226-232

Сліпенюк Т.М. Добросовісне використання процесуальних повноважень у кримінальному процесі: морально-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 261-267.

Сліпенюк Т.М. Практика ЄСПЛ щодо зловживання процесуальними повноваженнями у кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 639-643

Сліпенюк Т.М. Механізми запобігання та протидії зловживанню процесуальними повноваженнями у кримінальному процесі в державах англосаксонської правової системи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 1. С. 128-135.

Slipeniuk T., Yankovyi M., Nikitenko V, Manzhai O., Tiuria Y. Problematic Issues of Using Electronic Evidence in Criminal Proceedings. *Journal of Lifestyle and SDG'S Review*. 2024. № 4 (1). P.1-15

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили свої зауваження:

Лариса АРКУША, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», зазначила, що підтримує в повному обсязі всі ті точки зору та висновки, які були надані вельмишановними офіційними опонентами та рецензентами, висловила слова підтримки. Водночас вказала, що вказані висновки підтверджуються також тим, яким чином фактично було здійснено захист за участі Тетяни Михайлівни, саме те, яким чином були надані відповіді, які були ґрунтовні та фактично майже без жодного зазираання кудись, що є важливим та говорить про те, що здобувачка

оволоділа у повному обсязі тим матеріалом, який надавався, що є основою дисертаційного дослідження. Висловила слова подяки. Вказала, що Тетяна Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Юрій АЛЕНІН, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклав у письмовій формі у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії вказав, що вважає, що за ознакою актуальності, ступенем розробки, обґрунтованістю викладених положень, практичною та теоретичною значимістю робота є самостійною, відповідає всім ознакам, що ставляться до такого виду робіт. Зазначив, що підтримує позицію офіційних опонентів та буде голосувати за присудження Тетяні Михайлівні ступеня доктора філософії в галузі «Право».

Віктор ЗАВТУР, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклав у письмовій формі у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії зазначив, що обрана тема дисертаційного дослідження Тетяни Михайлівни є надзвичайно складною, тому що проаналізувати, виокремити всі зловживання процесуальними повноваженнями, систематизувати їх в цілісне та завершене дослідження було надзвичайно серйозною науковою задачею, з якою авторка абсолютно вдало впоралася, що видно і за змістом, і з того, як дисертантка відповідала на поставлені запитання офіційних опонентів та рецензентів, що вказує на те, що здобувачка однозначно оволоділа методологією наукового дослідження та тими компетентностями, які повинен мати доктор філософії в галузі «Право». Констатував, що однозначно буде підтримувати присудження дисертантці вказаного освітньо-наукового рівня та буде голосувати «за».

Оксана КАПЛІНА, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, зауваження виклала у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що, на її думку, насамперед необхідно оцінити актуальність, самостійність виконання роботи, методологію, оволодіння здобувачкою знаннями та навичками. Висловила думку, що, по-перше, робота є актуальною, що підтвердив проведений захист – те, що робота є певним внеском у науку кримінального процесу, по-друге, дисертація виконана самостійно, по-третє, дисертантка довела, що вона оволоділа насамперед науковими знаннями, методологією наукового пошуку, формуванням наукового тексту, що неодноразово було зазначено. Вказала, що робота не містить запозичень незаконних, тому можна констатувати, що дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Олена МАРЧЕНКО, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, зауваження виклала у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що тема, яку дослідила Тетяна Михайлівна, є важливою та актуальною, а під час захисту

дисертантка впевнено продемонструвала глибокі знання матеріалу, вміло здійснювала аналіз нормативної бази та наукових джерел, здатність формулювати обґрунтовані висновки, пропозиції. Зазначила, що питання, які потребують більш глибокого дослідження, вони є, що всі і побачили під час захисту, але, на думку офіційного опонента, дисертація Сліпенюк Тетяни Михайлівни на тему «Зловживання процесуальними повноваженнями стороною обвинувачення у кримінальному процесі» є завершеним науковим дослідженням та має теоретичний і практичний потенціал. А отже, автор дисертації заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 81 «Право». Від себе ще додала, що буде підтримувати автора і дисертацію.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Тетяні СЛІПЕНЮК ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Лариса АРКУША